

NÖLKENBOCKHOFF v. ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA

(Eur. Court H.R., 25. 8. 1987, Series A no. 123)

[Mož ge. Nölkenbockhoff je bil na prvi stopnji med drugim obsojen zaradi zlorabe zaupanja, kaznivega stečaja in goljufije. Umrli je še pred obravnavo svoje pritožbe glede pravnih vprašanj. Marca 1982 je Višje sodišče v Essenu zavrnilo zahtevo pritožnice, da bi proračun obremenili za nujne stroške in izdatke pokojnega moža ter za zagotovitev odškodnine zaradi preiskovalnega pripora. Menilo je, da „bi bil obtoženi zagotovo obsojen oziroma bi bila sodba zagotovo potrjena“. Apelacijsko sodišče v Hammu je julija 1982 zavrglo pritožbo ge. Nölkenbockhoff. Menilo je, da „verjetni izid sodbe predpostavlja obsodbo, četudi bi bil postopek voden do zadnje stopnje, oziroma bi bila sodba gotovo potrjena“. Zvezno ustavno sodišče je ugotovilo, da pri predvidevanju možnega rezultata postopka odločitve, na katere so se pritoževali, niso prispevale k ugotovitvi krivde, ampak le k nadaljevanem stanju suma.

Ga. Nölkenbockhoff je februarja 1983 podala vlogo na Komisijo. V njej se je pritožila zaradi kršitve domneve nedolžnosti, zaradi dolžine moževega preiskovalnega pripora in zaradi trajanja postopka, ki je tekkel proti njemu.]

I. Pomanjkanje pravnega interesa za žrtev

32. Po mnenju države se ga. Nölkenbockhoff ne more pritoževati kot žrtev (v smislu 25. člena) kršitve člena 2. odstavek 6. člena, saj lahko kršitev domneve nedolžnosti učinkuje le na osebo vpleteno v kazenski postopek in ne na tretjo osebo, zoper katero se tak postopek ni vodil. [...]

33. Bistvo načela domneve nedolžnosti je zavarovanje vsakega, ki je obdolžen kaznivega dejanja, pred obsodbo, doseženo brez zakonito dokazane krivde. Iz tega pa ne sledi, da oporekanje spornega vprašanja o nedolžnosti osebe, obtožene kaznivega dejanja, v smislu 25. člena ni dana vdovi. Ona lahko kot pokojnikova dedinja pokaže upravičen premoženjski interes, ravno tako pa tudi moralni interes za rehabilitacijo pokojnega moža v korist nje same ali njene družine. V danih okoliščinah se zato ga. Nölkenbockhoff lahko pritožuje kot žrtev v pomenu 25. člena. [...]

II. Zatrjevanje kršitve 2. odstavek 6. člena

34. [...] Konvencija držav podpisnic ne zavezuje k zavarovanju osebe, obdolžene kaznivega dejanja, pred škodo, ki jo lahko utрпи. [...]

35. Smrt g. Nölkenbockhoffa je povzročila konec postopka zoper njega, brez formalne odločitve o ustavitvi [s strani] pristojnega kazenskega sodišča. Vlogo njegove vdove z zahtevo, naj nujni stroški in izdatki obdolženega ter odškodnina zaradi preiskovalnega pripora obremenijo proračun, je Višje sodišče marca 1982 zavrnilo. Ta odločitev, ki je bila potrjena s strani Apelacijskega sodišča v Hammu in dejansko tudi Zveznega Ustavnega sodišča, je de facto zaključek postopka. Iz tega sledi, da se 2. odstavek 6. člena dejansko lahko uporabi v zvezi z napadeno odločbo.

36. Sodišče tako kot tudi Komisija in Vlada meni, da niti 2. odstavek 6. člena niti katerakoli druga določba Konvencije osebi, obdolženi kaznivega dejanja, ne daje pravice do povrnitve stroškov ali pravice do odškodnine za zakoniti pripor, če se postopek zoper njo ustavi. Dvojna zavrnitev pritožbe ga. Nölkenbockhoff sama po sebi ne krši domneve nedolžnosti.

37. [...] odločitev ob zaključku postopka o zavrnitvi odškodnine za pripor in povrnitve obdolženčevih (ali dedičevih) nujnih stroškov bi lahko postavila vprašanje, ali pomeni obrazložitev, ki se je ne da ločiti od izreka, vsebinsko določitev obdolženčeve krivde, ne da bi bila krivda predhodno dokazana po zakonu oziroma prav za ta primer, brez možnosti za izvajanje obrambe.

38. [...] Zadevni člen in njegova odstavka predstavljajo izjemo nemškega prava, kjer proračun krije nujne stroške in izdatke obdolženega ter mu plača odškodnino za pripor, če se postopek ustavi. Uporaba tega predpisa pomeni, da so ustrezna sodišča, ki bodo v podobnih primerih odločala s prostim preudarkom, vezana preučiti stanje zadev pred zaključkom postopka, vedenje obdolženega in stopnjo suma zoper njega. [...]

40. [...] Zavrnitev sklepa o obremenitvi proračuna glede g. Nölkenbockhoffovih nujnih stroškov in izdatkov ter zagotovitev odškodnine za upoštevanje pripora ne pomeni kazni oziroma merila kazni. [Sodišče nato kaže na razliko med pričujočim primerom in primerom Minelli v. Švica. Tam je moral g. Minelli plačati stroške postopka kakor tudi nadomestilo stroškov zasebnih tožnikov, s čimer so ga obravnavali kot krivega.] [...] Ge. Nölkenbockhoff ni bilo potrebno plačati stroškov postopka, temveč le stroške in izdatke njenega pokojnega moža [...] Pristojna sodišča, ki odločajo na pravičnih temeljih in imajo močan utemeljeni sum, kot je obstajal glede g. Nölkenbockhoffa niso izrekla kazni, ampak so zavrnila le kritje stroškov iz proračuna. [...]

41. Za konec: odločitev Višjega sodišča v Essenu, ki jo je potrdilo Apelacijsko sodišče v

Hammu in Zvezno Ustavno sodišče, ni kršila domneve nedolžnosti, kot jo zagotavlja 2. odstavek 6. člena.

Delno odklonilno ločeno mnenje sodnika Cremona.

[Sodnik Cremona s sodbo soglaša v sledečih točkah:

1. z zavrnitvijo zahteve za povračilo stroškov in izdatkov ter odškodnine za pripor po ustavitvi postopka zaradi smrti moža pritožnice;

2. z dejstvom, da niti 2. odstavek 6. člena niti drugi odstavki Konvencije osebi, obdolženi kaznivega dejanja, ne dajejo pravice do povračila stroškov ali pravice do odškodnine za pripor, če se postopek zoper njo konča zaradi smrti;

3. da takšna zavrnitev postavlja vprašanje glede 2. odstavka 6. člena; obdolženemu namreč ni bila dokazana krivda po zakonu, ravnotako tudi ni imel možnosti za svojo obrambo.

Nato podaja razloge zaradi katerih se ne more strinjati s sodbo v celoti.]

Po mojem mnenju je v danem primeru prišlo do udejanjanja nameravanega stanja iz 37. odstavka te sodbe. Dejansko imamo tu zavrnitev sodne odločitve oziroma potrditev te zavrnitve o povračilu obdolženčevih stroškov in odškodnini za pripor, katere obrazložitev [...] dejansko pomeni obdolženčevo krivdo [...] brez predhodno zakonito dokazane krivde in brez možnosti za obrambo.

Tako kot soglasna Komisija tudi osebno razloge sodišč [glej dejstva primera] razumem kot obsodbo obdolženega za kaznivo dejanje. [...] Bistveno je, da se konec koncev dobi občutek, da so sodišča g. Nölkenbockhoffa štela za dejansko krivega. Končni rezultat je po mojem mnenju nadomestek obsodbe obtoženega brez zagotovljenih kavtel 2. odstavka 6. člena.

[...] Načelo domneve nedolžnosti se lahko krši neodvisno od uporabe kazni ali meril kazni. Predpostavka nedolžnosti pripada obdolženemu kaznivega dejanja skozi celoten postopek, do obsodbe. [...]

V danem primeru ni odločujoča neuporaba kaznovanja, ampak sodna ocena krivde g. Nölkenbockhoffa [...]

Zato menim, da je prišlo do kršitve 2. odstavka 6. člena Konvencije.

Mnenje Evropske komisije za človekove pravice (9.10.1985).

44. [...] Evropsko sodišče za človekove pravice je že spoznalo, da „kazenska obtožba ni dokončna, dokler ni prišlo do oprostilne sodbe ali dokler obsodilna ni postala pravnomočna“, iz česar sledi, da se 1. odstavek 6. člena Konvencije uporabi v postopkih pred apelacijskimi ali kasacijskimi sodišči [...] (Evropsko sodišče za človekove pravice, primer Delcourt 17. 1. 1970)

45. Podoben način se mora uporabiti tudi za sedanji primer. [...] Končna obsodba ni bila mogoča zaradi smrti moža vlagateljice [...], zato se je kazenski postopek končal brez meritorne odločitve. Obtožbe zoper vlagateljčinega moža so ostale kljub prvostopenjski sodbi nedokončne. Zaradi tega je v nasprotju z načelom domneve nedolžnosti, če obrazložitev sodne odločitve, dane po pritožbi vlagateljčinega moža, odraža njegovo krivdo. [...]

58. Komisija soglasno zaključuje, da je bila kršena pravica vlagateljice iz 2. odstavka 6. člena.